

Sagrera

Vacarisses

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Nucli urbà de Vacarisses (al voltant de l'Església)

Coordenades:

Latitud: 41.60726
Longitud: 1.91787
UTM Est (X): 409831
UTM Nord (Y): 4606738

Classificació

Número de fitxa: 08291 - 33
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle: XIV-XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Inexistent
Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat: Privada
Titular: Propietaris diversos

Fitxes associades:

[Cal Ferrer Vell](#)

[Església parroquial de Sant Pere de Vacarisses](#)

[Castell de Vacarisses](#)

Autoria de la fitxa: Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dv., 30/04/2010 - 02:00

Descripció

L'antiga sagrera es troba situada al voltant de l'església parroquial, en un petit promontori actualment encerclat per un revolt de la carretera de la Bauma (BV-1212). Devia ocupar una superfície no gaire gran, que inclouria les actuals plaça de l'Església i plaça Major, carrer de l'Església, carrer del Lladern i els inicis dels carrers Major i d'Alfons Sala. Aquests dos últims carrers haurien sorgit al llarg del camí que travessava l'indret de la sagrera i que es dirigia cap a Castellbell i Manresa, pel nord, i cap a Olesa o Terrassa, pel sud. D'aquest primitiu nucli urbà d'origen medieval pràcticament només se n'ha conservat la trama dels carrers, ja que les cases han estat substancialment reformades o construïdes de nou i no s'hi poden apreciar pràcticament vestigis antics. L'única excepció és el conjunt format per cal Ferrer Vell, cal Revitxol i cal Seró, al carrer de l'Església. Segons s'observa en fotografies antigues, les cases del carrer de l'Església per la façana sud (cal Torras, cal Campaner, cal Bosses), pràcticament no tenien obertures, especialment a la part més baixa, i constituïen una mena de muralla sobre un terreny amb fort pendent. Així mateix, a la dècada de 1920 la casa número 3 encara no existia, de manera que al costat sud quedava un tram sense construir.

Història

La sagrera va sorgir a l'entorn de l'església parroquial (documentada ja l'any 993) i molt a prop també del "castell nou", que al segle XIV ja existia, en un petit promontori travessat pel camí que venia de Manresa i continuava cap a Olesa o Terrassa. La sagrera està documentada per primera vegada l'any 1396, quan amb motiu d'una inspecció són convocats "els prohoms a la sagrera de dit castell" (SARRET: 278), però cal suposar que devia ser força anterior. I encara apareix esmentada com a tal als segles XVII i XVIII. En un principi, A. FLOTATS (1979: 43-44, 108) plantejava tres ubicacions hipotètiques per a la sagrera: la Rectoria Vella (junt amb un grup de cases al carrer Sant Josep), el carrer Montserrat i, finalment, a l'entorn de l'església parroquial. Considerem que les dues primeres són poc fonamentades, ja que no es basen en cap dada concreta. FLOTATS (1979: 108) també recull una regulació de l'any 1701 (potser promulgada el 1704) en què el Senyor de Vacarisses estableix un incipient règim municipal al terme i distingeix dos estaments: els pagesos (que Flotats identifica amb els habitants del poble, al costat del castell) i els habitants de la Sagrera (que Flotats identifica amb un altre nucli). Cadascun dels dos estaments elegia dos jurats i altres representants en un consell del terme que era l'encarregat de decidir en els afers administratius, fiscals, etc. Però considerem que aquesta interpretació és errònia, i que la dicotomia pagesos/sagrera es refereix, als pagesos que habitaven els masos dispersos i als habitants del nucli urbà. Per tant, considerem que la sagrera estava situada a l'entorn de l'església. De fet, el mateix FLOTATS, en una publicació posterior (1994: 126, 234) sembla desestimar les altres ubicacions i decantar-se per la idea que hem exposat anteriorment.

Així doncs, la primitiva sagrera estaria situada al voltant de l'església romànica. A l'angle nord tenia el cementiri. En algun moment s'hi construï una era i un comunidor, situats a l'extrem oest, els quals encara es conservaven l'any 1940. Aquest any s'abandonà la Rectoria Vella i es construï la nova, situada precisament en aquest sector. Pel que fa a les cases, el conjunt format per cal Ferrer Vell, cal Seró i cal Revitxol serien les úniques que, per les seves característiques arcaïques, quedarien com a testimoni d'aquesta època. Després de la crisi baix medieval, l'any 1597 es parla de només dues cases a la Sagrera. Un primer creixement important va tenir lloc als segles XVII i XVIII, quan es comencen a edificar cases a l'entorn del castell en terrenys que el propi senyor ofereix als seus parciers per construir vivendes, a canvi que treballin unes terres a rabassa morta (FLOTATS, 1979: 50). Al capbreu de 1634 ja es parla de diversos carrers: Barcelona, Manresa, de Bonaire i plaça. Entorn de 1664 ja n'hi havia més: de la Rulla, la Feixa del Bou. Altres, com la Creu de la Font i la Font d'En Guàrdia, ja denoten el sorgiment de nous barris dispersos. Al segle XVIII (en l'enquesta de Francisco de Zamora) el poble és descrit de la següent manera: "las calles son malas, la plassa pequeña, y no se puede mejorar por causa del territorio, no tiene paseos...". El conjunt del terme tenia entre 110 i 120 cases, i entre 600 i 700 habitants. Segons un establiment de l'any 1734 el senyor del terme va adquirir la facultat de promoure fleca, hostel, taverna, carnisseria i botiga als llocs de

Vacarisses i Rellinars.

En un llevador de censos de l'any 1780 s'especifiquen els següents arravals: arraval de les Feixes del Castell, de la Font d'en Gordi, segon arraval de les Feixes del Castell, Sagrera o "lloch, iglesia i plasa", de les costes del Castell, arraval de la Rectoria i arraval de la Serra de la Creu. D'aquesta descripció se'n dedueix que els principals barris dispersos a l'entorn de la sagrera ja es trobaven consolidats. Al s. XIX, amb l'expansió de la vinya, el poble arriba al seu màxim històric (el 1860 tenia 986 habitants al conjunt del terme).

Bibliografia

- FARRÉS, Josep M. (1999). Retrats de Vacarisses. Ajuntament de Vacarisses, p. 84, 93, 95, 111, 115
- FLOTATS, Antoni (1979). Vacarisses, assaig històric d'un poble, p. 43-44, 50, 108
- FLOTATS, Antoni (1994). Miscel·lània vacarissenca. Ajuntament de Vacarisses, p. 126, 233-237
- SARRET ARBÓS, Joaquim (1925). Història de l'estat polític-social de Manresa. Monumenta historica. Vol. V. Manresa (2^a ed. Caixa d'Estalvis de Manresa, 1987), p. 278
- VALLS i PUEYO, Joan (1994). "La formació del nucli urbà de Vacarisses (I i II)". Balcó de Montserrat, núm. 311 i 312.

